

РЕШЕНИЕ

24.03.2021

г.Зеленодольск

КАРАР

№ 62

Зеленодольск муниципаль районы
Советы депутаты статусы
турындагы нигезләмәне раслау
хакында

2003 елның 6 октябрдәге «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 131-ФЗ номерлы Федераль закон, 2004 елның 24 июлдәге «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы «Зеленодольск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы, Зеленодольск муниципаль районы Советы Регламенты нигезендә Зеленодольск муниципаль районы Советы **караp итте:**

1. Зеленодольск муниципаль районы Советы депутаты статусы турында нигезләмәне расларга (1 нче кушымта).

2. Зеленодольск муниципаль районы Советының 2006 елның 1 февралендәге «Зеленодольск муниципаль районы Советы депутаты статусы турында нигезләмә» 38 номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны «Интернет» мәгълүмати-телекоммуникация челтәрендә Татарстан Республикасы хокукый мәгълүмат рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>) һәм Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре порталы составындагы Зеленодольск муниципаль районының рәсми сайтында (<http://zelenodolsk.tatarstan.ru>) бастырып чыгарарга.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Зеленодольск муниципаль районы Советының законлылык, хокук тәртибе, регламент һәм депутат этикасы буенча даими комиссиясенә йөкләргә

**Зеленодольск муниципаль
районы Башлыгы,
Совет рәисе**

М.П. Афанасьев

Зеленодольск муниципаль районы Советы депутаты статусы турында нигезләмә

Әлеге Нигезләмә Зеленодольск муниципаль районы Советы депутаты (алга таба – депутат) хокукларын һәм бурычларын билгели, үз вәкаләтләрен гамәлгә ашырганда төп хокукый һәм социаль гарантияләрне күздә тотта.

1 статья. Депутат статусының хокукый нигезе

1. Депутат статусы Россия Федерациясе Конституциясе, федераль законнар, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы «Зеленодольск муниципаль районы» муниципаль берәмлеге Уставы (алга таба - район Уставы), әлеге Нигезләмә нигезендә билгеләнә.

2. Депутат-бер мандатлы сайлау округы буенча муниципаль сайлауларда сайланган Россия Федерациясе гражданы һәм район Советында Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнарында һәм муниципаль норматив хокукый актларда каралган вәкилләккә һәм башка вәкаләтләргә гамәлгә ашырырга вәкаләтле вәкил.

3. Депутат үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан Республикасы Конституциясенә, район Уставына һәм муниципаль норматив хокукый актларга, шулай ук сайлаучылар мәнфәгатьләренә таяна.

4. Депутат үз статусыннан депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле булмаган эшчәнлек өчен файдаланырга хокуксыз.

5. Депутатка Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, район Уставы, әлеге Нигезләмә нигезендә үз вәкаләтләрен тоткарлыксыз гамәлгә ашыру өчен шартлар тәэмин ителә.

2статья. Депутат статусы белән бәйле чикләүләр, тыюлар

1. Депутатлар Россия Федерациясе Федераль Собрание Дәүләт Думасы депутатлары, Россия Федерациясе Федераль Собрание Федерация Советы әгъзалары, Татарстан Республикасы Дәүләт Советы депутатлары була алмый, Россия Федерациясенә башка дәүләт вазыйфаларын, Татарстан Республикасы дәүләт вазыйфаларын, шулай ук дәүләт граждан хезмәте вазыйфаларын һәм муниципаль хезмәт вазыйфаларын били алмый. Жирле үзидарәнең сайланулы вазыйфаи заты, 131-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән очрактан тыш, депутат вәкаләтләрен бер үк вакытта үти алмый.

2. Үз вәкаләтләрен даими нигездә башкаручы депутат түбәндәгеләргә хокуклы түгел:

1) шәхсэн яисә ышанычлы затлар аша эшмәкәрлек эшчәнлеге белән шөгыйльләнергә;

2) коммерция яки коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә, түбәндәге очраклардан тыш, катнашырга:

а) сәяси партия белән идарә итүдә, профсоюз органы, шул исәптән жирле үзидарә органында, Зеленодольск муниципаль районы сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешмасының сайланулы органы тарафыннан түләүсез нигездә катнашу, башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләр ширкәтенен съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында катнашу;

б) Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Законында билгеләнгән тәртиптә алдан хәбәрнамәсе белән коммерцияле булмаган оешма белән идарә итүдә түләүсез нигездә катнашу (сәяси партия идарәсендә, профсоюз органында, шул исәптән жирле үзидарә органында, Зеленодольск муниципаль районы сайлау комиссиясе аппаратында төзелгән беренчел профсоюз оешманың сайланулы органы тарафыннан, башка ижтимагый оешманың, торак, торак-төзелеш, гараж кооперативларының, күчемсез милек милекчеләре ширкәтләренен съездында (конференциясендә) яисә гомуми жыелышында катнашудан тыш);

в) Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләре советында, муниципаль берәмлекләренен башка берләшмәләрендә, шулай ук аларның идарә органнарында Зеленодольск муниципаль районы мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтү;

г) Зеленодольск муниципаль районы гамәлгә куючы (акционер, катнашучы) буларак идарә органнарында һәм оешмаларның ревизия комиссиясендә, Зеленодольск муниципаль районы исеменнән оешманы гамәлгә куючы вәкаләтләрен гамәлгә ашыру тәртибен йә муниципаль милектәге акцияләренен (устав капиталындагы өлешләренен) идарә итү тәртибен билгели торган муниципаль хокукый актлар нигезендә Зеленодольск муниципаль районы мәнфәгатьләрен түләүсез нигездә күрсәтү;

д) федераль законнарда каралган башка очраklar;

3) мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлектән тыш, башка түләүле эшчәнлек белән шөгыйльләнергә. Шул ук вакытта мөгаллимлек, фәнни һәм башка ижади эшчәнлек бары тик чит ил дәүләтләре, халыкара һәм чит ил оешмалары, чит ил гражданны һәм гражданныгы булмаган затлар акчалары хисабына гына финанслана алмый, әгәр Россия Федерациясенен халыкара килешүендә яки Россия Федерациясе законнарында башкача каралмаган булса;

4) идарә органнары, попечительләр яисә күзәтү советлары, коммерцияле булмаган хөкүмәтнеке булмаган чит ил оешмалары һәм Россия Федерациясе территориясендә эшләүче аларның структур бүлекчәләре составына керергә, әгәр Россия Федерациясенен халыкара килешүендә яисә Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса.

3. Депутатлар «Коррупциягә каршы көрәш турында» 2008 елның 25 декабрендәге 273-ФЗ номерлы Федераль закон һәм башка федераль

законнар белән билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәргә тиеш.

3 статья. **Депутат вәкаләтләре чоры**

1. Депутатның вәкаләтләре срогы район Уставы белән билгеләнә һәм кимендә ике һәм биш елдан артык була алмый.

2. Депутатның вәкаләтләре Зеленодольск муниципаль районы составына керүче жирлек башлыгы вазыйфасына керешкән көннән яисә жирлекнең вәкиллеке органы депутатлары арасыннан район Советы депутаты булып сайланган көннән башлана һәм яңа сайланган жирлек башлыгы вазыйфасына керешкән көннән яисә әлеге жирлектән район Советы составына чираттагы сайлану турындагы карар үз көченә кергән көннән туктатыла.

4 статья. **Депутат хокуклары**

Депутат түбәндәге хокукларга ия:

- 1) район Советында даими комиссияләргә һәм тиешле вазифаларга сайларга һәм сайланьрга;
- 2) район Советына карау өчен сораулар тәкъдим итәргә;
- 3) район Советы тарафыннан булдырыла торган органнар һәм район Советы тарафыннан сайланучы (билгеләнүче, килештерелүче) вазыйфай затлар кандидатураларын формалаштыру мәсьәләләре буенча үз фикерен әйтергә;
- 4) хокукый ижат инициативасын гамәлгә ашыру тәртибендә район Советы хокукый актлар проектларын кертергә;
- 5) район Советы карарлары проектларына төзәтмәләр, көн тәртибе, тикшерелә торган сорауларның асылы һәм карау тәртибе буенча тәкъдимнәр һәм искәрмәләр кертергә;
- 6) район Советына хисап бирергә тиешле яки контроль астында булган теләсә кайсы органның яки вазыйфай затның район Советы сессияләрендә чираттан тыш хисабын яки мәгълүматын тыңлау буенча тәкъдимнәр кертергә;
- 7) әлеге Регламентта билгеләнгән тәртиптә фикер алышуларда катнашу;
- 8) үз тәкъдимнәрен нигезләп һәм тавыш бирү мотивлары буенча чыгыш ясарга, белешмә бирергә;
- 9) район Советы сессияләрендә, аның фикеренчә, ижтимагый әһәмияткә ия булган гражданның мөрәжәгатьләрен игълан итәргә.
- 10) район Советы тарафыннан булдырыла торган органнар һәм район Советы тарафыннан сайланучы (билгеләнүче, килештерелүче) вазыйфай затлар кандидатуралары шәхси составы турында фикер әйтергә ;
- 11) даими комиссияләр, район Советы сессияләре беркетмәләре белән танышырга;

5 статья. **Депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату**

1. Депутат вәкаләтләре түбәндәге очраклада вакытыннан алда туктатыла:

- 1) үлгәндә;
- 2) үз теләге белән эштән китү;
- 3) суд тарафыннан хокуктан файдалануга сәләтсез яисә хокуктан файдалану сәләте чикләнгән дип танылу;
- 4) суд тарафыннан хәбәрсез югалган дип танылу яисә вафат булган дип игълан ителү;
- 5) ана карата судның гаепләү карары законлы көченә керү;
- 6) даими яшәү урынына Россия Федерациясә чикләреннән чыгу;
- 7) Россия Федерациясә гражданлығын тукталу, Россия Федерациясенен халыкара шартнамәсендә катнашучы, аның нигезендә чит ил гражданы жирле үзидарә органнарына сайланырга, аларга чит ил гражданлығын алырга йә аларга Россия Федерациясә гражданының Россия Федерациясә халыкара шартнамәсендә катнашучы булмаган чит ил дәүләте территориясендә даими яшәү хокукын раслаучы чит ил гражданы яисә башка документ алу хокукына ия, аның нигезендә чит ил гражданы булган Россия Федерациясә гражданы чит ил гражданы, жирле үзидарә органнарына сайланырга хокуклы чит ил гражданлығы тукталу;
- 8) сайлаучылар тарафыннан кире чакыртып алу;
- 9) район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылу;
- 10) хәрби хезмәткә чакырылу яисә аны алыштыра торган альтернатив граждан хезмәтенә китү;
- 11) «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законда (алга таба – 131-ФЗ номерлы Федераль закон) һәм башка федераль законнарда билгеләнгән башка очракларда.

2. Депутат вәкаләтләре 2008 елның 25 декабрәндәге 273-ФЗ номерлы «Коррупциягә каршы тору турында» Федераль законда, 2012 елның 3 декабрәндәге 230-ФЗ номерлы «Дәүләт вазыйфаларын биләүче затларның һәм башка затларның чыгымнарының аларның керемнәренә туры килүен тикшереп тору турында» Федераль законда, «Аерым категориядәге затларга Россия Федерациясә территориясеннән читтә урнашкан чит ил банкларында счетлар (кертәмнәр) ачуны һәм счетлары (кертәмнәре) булуны, акча һәм (яисә) чит ил финанс инструментларына ия булуны һәм (яисә) алардан файдалануны тыю турында» 2013 елның 7 маендагы 79-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән чикләүләренә, тыюларны, бурычларны үтәмәгән очракта вакытыннан алда туктатыла, 131-ФЗ номерлы Федераль законда башкасы каралмаган булса.

3. Депутатның вәкаләтләре Зеленодольск муниципаль районы составына керүче жирлек башлығы вазыйфасы туктатылган очракта.

4. Депутат вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында район Советы карары вәкаләтләренә вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән көннән алып 30 көннән дә соңга калмыйча кабул ителә,

ә бу нигез район Советы сессияләре арасында барлыкка килсә, - мондый нигез барлыкка килгән көннән соң өч айдан да соңга калмыйча.

5. Татарстан Республикасы Президенты депутатның вәкаләтләрен вакытыннан алда туктату турында гариза белән мөрәжәгать иткән очракта, вәкаләтләрне вакытыннан алда туктату өчен нигез барлыкка килгән очракта, әлеге гариза район Советына кергән көн була.

6. Әлеге статьяның 1 өлешендәге 1 - 7, 10 11 пунктларында күрсәтелгән очракларда район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату турында карар район Советы тарафыннан кабул ителә, анда район Советы депутаты вәкаләтләрен туктату көне билгеләнә.

7. Депутат вәкаләтләре әлеге статьяның 1 өлешендәге 8 пунктында каралган очракта, жирлекнең тиешле вәкилләклә органы депутатын чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтижеләрен рәсми бастырып чыгарган көннән туктатыла.

8. Депутат вәкаләтләре әлеге статьяның 1 өлешендәге 9 пунктында каралган очракта, район Советы вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган яисә жирлек башлыгы яисә жирлекнең вәкилләклә органы депутаты вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылган көннән туктатыла.

6 статья. Депутат таныклығы һәм күкрәк тамгасы

1. Депутатның шәхесен һәм вәкаләтләрен раслаучы төп документын тәшкил итүче таныклығы була һәм аның күкрәк тамгасы була. Шушы таныклыктан һәм күкрәк тамгасыннан ул үз вәкаләтләре чорында файдалана.

7 статья. Депутатның үз вәкаләтләрен гамәлгә ашыру шартлары

1. Депутат даими булмаган нигездә эшли, район Уставында билгеләнгән очраклардан тыш, депутат эшчәнлеген төп эш урыны буенча эш һәм хезмәт вазыйфаларын башкару белән бергә алып бара.

2. Даими нигездә район Советы депутатларының билгеләнгән саныннан 10 проценттан да артык булмаган өлеше эшли ала.

3. Депутатка үз вәкаләтләрен даими булмаган нигездә гамәлгә ашыру өчен, айга алты эш көне дәвамында эш урынын (вазифасын) саклау гарантияләнә.

8 статья. Депутат эшчәнлегенә рәвешләре

Депутат эшчәнлегенә рәвешләре булып түбәндәгеләр тора:

- 1) район Советы сессияләре эшендә катнашу;
- 2) район Советының даими комиссияләре эшендә катнашу;
- 3) федераль дәүләт хакимияте органнарының, Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарының, жирле үзидарә органнарының вазыйфай затларына, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә оешма житәкчеләренә, ижтимагый берләшмәләргә мөрәжәгать итү;
- 4) норматив хокукый акт проекты керту;
- 5) депутат гарызнамәсе керту;

6) район Советы тарафыннан кабул ителә торган муниципаль хокукый актлар проектларын эшләүдә катнашу;

7) Татарстан Республикасы Дәүләт Советына закон чыгару инициативасы тәртибендә район Советы тарафыннан кертелә торган Татарстан Республикасы законнары проектларын эшләүдә катнашу;

8) сайлаучылар белән очрашулар, аларның мөрәжәгатьләре белән эшләү, үз вәкиле булган жирлек халкына үз эшчәнлеге һәм жирле үзидарә органнары эшчәнлеге турында мәгълүмат бирү;

9) жирле референдумнар, гавами тыңлаулар, жыелышлар, конференцияләр һәм сораштырулар оештыруда һәм үткәрүдә катнашу;

10) территориаль ижтимагый үзидарәне оештыруда катнашу.

2. Депутат үз эшчәнлеген федераль законнарда, Татарстан Республикасы законнарында һәм район Уставында каралган башка формаларда башкара ала.

9 нчы статья **Депутат берләшмәләре.**

1. Уртак эшчәнлек һәм район Советы тарафыннан карала торган мәсьәләләр буенча бердәм позицияне белдерү өчен депутатлар партия, территориаль, һөнәри яки башка билгеләр буенча депутат берләшмәләре (фракцияләр, төркемнәр һәм башка депутат берләшмәләре) оештырырга хокуклы. Депутат берләшмәләре тигез хокукларга ия.

2. Депутат берләшмәсе составы өч депутаттан да ким була алмый. Депутат бер генә депутат берләшмәсе әгъзасы була ала.

3. Депутат берләшмәләре район Советында түбәндәге нигездә теркәлә:

а) депутат берләшмәсен төзү турында депутат берләшмәсе житәкчесенең язма хәбәрнамәсе;

б) депутат берләшмәсенең оештыру максатлары, рәсми исеме, исемлек составы, шулай ук депутат берләшмәсе исемненнән чыгыш ясарга һәм аны район Советы сессияләрендә тәкъдим итәргә вәкаләтле затлар турында үз эченә алган оештыру жыелышының беркетмәсе;

в) депутат берләшмәсенә керү турында депутатларның язма гаризалары.

4. Теркәлгән депутат берләшмәсе район Советында алып барыла торган депутат берләшмәләре реестрына кертеләргә тиеш. Район Советының депутат берләшмәләре турындагы белешмәләр район Советы сессияләрендә игълан ителә.

5. Теркәлгән депутат берләшмәсе түбәндәгеләргә хокуклы:

а) район Советы һәм даими депутат комиссияләре сессияләрендә карарлар проектларын караганда бәяләмәләр биреп, район Советы карарларының проектлары турында алдан фикер алышырга;

б) район Башлыгын һәм аның урынбасарларын сайлау өчен кандидатуралар буенча алдан фикер алышырга һәм үз фикерләрен әйтергә;

в) район Советында карала торган мәсьәләләр буенча фикер алышулар үткәрергә;

- г) депутатлар арасында үз программаларын, тәкъдимнәрен, мөрәжәгатьләрен һәм башка материалларны таратырга;
- к) район Советы сессияләрендә чыгыш ясарга;
- е) үз вәкилләрен депутат комиссияләренә, шул исәптән килештерү, эшче төркемнәргә кертергә;
- ж) район Советында теләсә кайсы постка сайлау өчен үз кандидатларын тәкъдим итәргә;
- з) законнар белән тыелмаган башка эшчәнлек алып барырга.

6. Төрле депутат берләшмәләре вәкилләренә уртак карарларын эшләү максатларында уртак утырышлар, киңәшмәләр, консультацияләр үткәрелергә мөмкин.

7. Депутат берләшмәләре үзләренәң житәкчелек (координацияләүче) органнарының структурасын һәм составын мөстәкыйль билгели. Депутат берләшмәләре үз эшчәнлекләре турында гариза яза, район Советына үзенәң житәкче (координацияләүче) органнары структурасы турында хәбәр итә.

8. Депутат берләшмәләре үз эшләрен мөстәкыйль рәвештә оештыралар. Депутат берләшмәләре беркетмә белән рәсмиләштерелә торган депутат берләшмәләре жылышышында карарлар кабул итә.

9. Депутат берләшмәсе житәкчелегә аның әгъзаларының гомуми саныннан күпчелек тавыш белән депутат берләшмәсенәң беренче утырышында сайлана торган житәкчәсе тарафыннан гамәлгә ашырыла.

10. Депутат берләшмәсе үз-үзен таркату турында карар кабул итәргә мөмкин. Депутат берләшмәсе үз-үзен таркату турында карар кабул иткән очракта, ул депутат берләшмәсе житәкчәсе тарафыннан имзалана һәм өч көн эчендә район Советына жибәрелә.

11. Депутат язма гариза нигезендә теләсә кайсы вакытта депутат берләшмәсе составыннан чыгарга хокуклы. Житәкчелек (координацияләүче) органнары депутат берләшмәсе составы үзгәргәннән соң биш көн эчендә депутат берләшмәсе составының үзгәрүе турында район Советы аппаратына хәбәр итә.

12. Депутатлар берләшмәсе составында өч депутаттан кимрәк депутат калган очракта, әлегә фактны теркәгән көннән алып утыз көн узгач, әлегә депутат берләшмәсенәң эшчәнлегә туктатылган дип санала һәм әлегә депутат берләшмәсе депутат берләшмәләре реестрыннан төшереп калдырыла.

10 нчы статья **Депутатның сайлаучылар белән үзара мөнәсәбәте**

1. Депутат район халкы, шулай ук район территориясендә урнашкан предприятие, оешмалар, дәүләт һәм башка органнар коллективлары белән элемтәдә тора.

2. Депутат сайлаучылар алдында үз эшләре турында елга бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә хисап тотта, даими рәвештә район Советы эше турында хәбәр итә, шулай ук айга бер тапкырдан да ким булмаган санда сайлаучыларны кабул итә.

3. Депутат район халкының законлы хокукларын, ирекләрен һәм мәнфәгатьләрен тәэмин итү буенча законнарда каралган чараларны күрә,

алардан кергән тәкъдимнәрне, гаризаларны, шикаятьләрне карый, үз вәкаләтләре чикләрендә булган мәсьәләләрне дәрәс һәм үз вакытында хәл итәргә ярдәм итә.

4. Гражданнарны кабул итә;

5. Жәмәгатьчелек фикерен өйрәнә һәм кирәк булганда тиешле дәүләт хакимияте органнарына, жирле үзидарә органнарына һәм ижтимагый берләшмәләргә тәкъдимнәр кертә.

6. Депутатның сайлаучылар белән очрашулары, аларны үткәрү яшәеш тәэмин итү, транспорт яисә социаль инфраструктура, элемент объектларының эшчәнлеген бозуга, жәяүлеләрнең һәм (яисә) транспорт чараларының хәрәкәтенә йә гражданнарның торак урыннарга яисә транспорт яки социаль инфраструктура объектларына керүләренә комачаулык тудыруга китермәү шарты белән, биналарда, махсус каралган урыннарда, шулай ук ишек алды эчендәге территорияләрдә үткәрелә. Мондый очрашулар турында Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнарына яисә жирле үзидарә органнарына хәбәр итү таләп ителми. Монда депутат күрсәтелгән органнарга аларны үткәрү датасы һәм вакыты турында алдан хәбәр итәргә хокуклы

7. Депутатның сайлаучылар белән гавами чара рәвешендәге очрашулары жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары нигезендә үткәрелә.

8. Депутатның сайлаучылар белән жыелышлар, митинглар, демонстрацияләр, урам йөрешләре һәм пикетлар турында Россия Федерациясе законнары белән билгеләнә торган гавами чара рәвешендәге очрашуларын оештыруга яисә үткәрүгә комачаулык итү Россия Федерациясе законнары нигезендә административ жаваплылыкка китерә.

11 статья. Депутатның депутат этикасы кагыйдәләрен үтәве

1. Депутат район Советы тарафыннан раслана торган депутат этикасы кагыйдәләрен үтәргә, шул исәптән түбәндәге йөкләмәләрен үтәргә тиеш:

1) шәхсән яисә аның якын туганнарына кагылышлы мәсьәләләрне хәл иткәндә, жирле үзидарә органнары эшендә катнашудан тыелырга һәм жирле үзидарә органнары, оешмалар, вазыйфай затлар, муниципаль хезмәткәрләр һәм гражданнар эшчәнлегенә йогынты ясау өчен депутат статусыннан файдаланмаса;

2) депутат бурычларын объектив башкаруда шик тудырырлык үз-үзен тотышыннан тыелырга, шулай ук аның абруена яисә район Советы абруена зыян китерә торган низаглы ситуацияләрдән котылырга;

3) мәнфәгатьләр каршылыгы барлыкка килү куркынычы булганда - шәхси кызыксыну депутат бурычларын объектив үтәүгә йогынты ясый яисә йогынты ясый ала торган вәзгыять туганда - бу хакта район Советына хәбәр итәргә һәм аның әлеге каршылыкны булдырмауга яисә жайга салуга юнәлдерелгән карарын үтәргә;

4) район Советында билгеләнгән гавами чыгышлар кагыйдәләрен үтәргә;

5) депутат эшчәнлегенә бәйле булмаган максатларда конфиденциаль характердагы белешмәләргә кертелгән, депутат вазыйфаларын үтәүгә бәйле рәвештә аңа мәгълүм булган белешмәләргә фаш итмәскә һәм файдаланмаска;

б) физик һәм юридик затлардан депутат бурычларын үтәүгә бәйле рәвештә бүләкләүләр (бүләкләр, акчалата бүләкләү, ссуда, хезмәт күрсәтүләр, күнел ачу, ял итү, транспорт чыгымнары өчен түләү һәм башка акчалата бүләкләр) алмаска.

12 статья. Депутатның, аның хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр

1. Ел саен Татарстан Республикасы Президенты тарафыннан Татарстан Республикасы дәүләт граждан хезмәткәрләре керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр тапшыру өчен билгеләнгән срокта түбәндәгеләрне тапшырырга тиеш:

1) хисап чорында (1 гыйнвардан алып 31 декабрьгә кадәр) барлык чыганақлардан (акчалата бүләкләүне, пенсияләргә, пособиеләргә, бүтән түләүләргә кертәп) алынган керемнәре турындагы белешмәләргә, шулай ук хисап чоры азагына (31 декабрь) милек хокукы нигезендә үзенеке булган мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турындагы белешмәләргә;

2) хатынының (иренең) һәм балигы булган балаларының хисап чорында (1 гыйнвардан алып 31 декабрьгә кадәр) барлык чыганақлардан (хезмәт хакын, пенсияләргә, пособиеләргә, бүтән түләүләргә кертәп) алынган керемнәре турындагы белешмәләргә, шулай ук хисап чоры азагына (31 декабрь) милек хокукы нигезендә аларныкы булган мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турындагы белешмәләргә;

3) белешмәләр тапшырыла торган елга кадәргә календарь ел дәвамында (1 гыйнвардан 31 декабрьгә кадәр), үзе тарафыннан, хатыны (ире) һәм (яисә) балигы булмаган балалары тарафыннан жир кишәрлеген, башка күчәмсез мөлкәт объектын, транспорт чарасын, кыйммәтле кәгазьләргә (оешмаларның устав (тупланма) капиталларындагы катнашу өлешләргә, пайларын), цифрлы финанс активларын, цифрлы валюта сатып алуга кагылышлы һәр башкарылган алыш-биреш буенча, әгәр мондый алыш-бирешләргә гомуми суммасы әлегә затның һәм аның хатынының (иренең) хисап чорына кадәргә соңгы өч елдагы гомуми керемнән артса, үзенең чыгымнары турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының чыгымнары турында һәм бу алыш-бирешләр башкарылган акчаларны алу чыганақлары турында белешмәләр.

2. Депутат керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турындагы белешмәләргә Татарстан Республикасы Президентына бирә.

3. Депутат керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында үзләргә тапшырган белешмәләрдә нинди дә булса мәгълүматлар чагылдырылмаган яки тулысынча чагылдырылмаган, йә хаталар булган очракта, алар Татарстан Республикасы Президентына

керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында төгәлләштерелгән белешмәләрне тапшырырга хокуклы.

Депутат әлеге Нигезләмәнең 1 пунктында күрсәтелгән срок тәмамланганнан соң бер ай эчендә төгәлләштерелгән белешмәләрне тапшыра ала.

4. Керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат бирмәү яки объектив сәбәпләр аркасында шәһәр Советы депутаты тарафыннан керемнәре, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында мәгълүмат тапшыру мөмкинлегенә булмау турында гариза Татарстан Республикасы Президенты билгеләгән тәртиптә карап тикшерелергә тиеш.

5. Керемнәре, чыгымнары, милке һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында белешмәләр тапшырмаган, шулай ук белә торып дәрәс булмаган яки тулы булмаган белешмәләр биргән өчен депутат Россия Федерациясә законнары нигезендә жавап тотат.

6. Район Советы депутаты коррупциягә каршы тору турындагы Россия Федерациясә законнары нигезендә тапшырыла торган керемнәр, чыгымнар, мөлкәт һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләр турында белешмәләрнең дәрәсләген һәм тулылыгын тикшерү Татарстан Республикасы законы белән билгеләнгән тәртиптә Татарстан Республикасы Президенты карары буенча уздырыла.

7. Үз керемнәре, чыгымнары, мөлкәте һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында, шулай ук хатынының (иренең) һәм балигы булмаган балаларының керемнәре, чыгымнары, мөлкәтләре һәм мөлкәти характердагы йөкләмәләре турында дәрәс булмаган мәгълүмат биргән депутатка, әгәр дә бу мәгълүматларны бозып күрсәтү мөһим булмаса, №131-ФЗ Федераль законда каралган жаваплылык чаралары кулланылырга мөмкин.

8. Депутатлар тарафыннан тапшырылган керемнәр, чыгымнар, милек һәм милек характерындагы йөкләмәләр турында белешмәләр «Интернет» мәгълүмат-телекоммуникация челтәренең Зеленодольск муниципаль районы рәсми сайтында урнаштырыла һәм (яки) муниципаль хокукый актлар белән билгеләнә торган тәртиптә массакуләм мәгълүмат чараларын бастырып чыгару өчен бирелә.

13 статья. Депутатның сайлаучылар алдында жаваплылыгы

1. Депутатның сайлаучылар алдында жаваплылыгы үз сайлаучыларының ышанычын югалту нәтижәсендә барлыкка килә.

2. Сайлаучыларның ышанычын югалткан депутат сайлаучылар тарафыннан гамәлдәге законнарда, район Уставында билгеләнгән тәртиптә кире чакыртып алынырга мөмкин.

2. Депутатны кире чакыртып алуның нигезләре булып депутатның сайлаучыларның аңа карата ышанычын шик астына куя торган суд тәртибендә расланган конкрет хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмавы) һәм депутат бурычларын яисә вазыйфаларын башкармау, депутат, статусына туры килми торган гамәлләр кылу һәм Россия

Федерациясе Конституциясен, Татарстан Республикасы Конституциясен, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларын, район Уставын һәм башка муниципаль норматив хокукый актларны бозу тора.

4. Депутатны чакыртып алу буенча тавыш бирү халык инициативасы белән «Россия Федерациясе гражданны сайлау хокукларының һәм референдумда катнашу хокукының төп гарантияләре турында» 2002 елның 12 июнендәге 67-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә, 131-ФЗ номерлы Федераль законда каралган үзенчәлекләргә исәпкә алып, җирле референдум уздыру өчен Татарстан Республикасы законы нигезендә кабул ителә торган тәртиптә үткәрелә.

5. Депутатны кире чакыртып алу өчен нигез булып бары тик суд тәртибендә расланган очракта аның конкрет хокукка каршы карарлары яки гамәлләре (гамәл кылмау) тора.

6. Депутатны кире чакыртып алу процедурасы аңа, сайлаучыларга кире чакыртып алу өчен нигез буларак куелган шартлар буенча, аңлатмалар бирү мөмкинлеген тәмин итәргә тиеш.

7. Әгәр кире чакыртып алу өчен муниципаль берәмлектә (сайлау округында) теркәлгән сайлаучыларның кимендә яртысы тавыш бирсә, депутат кире чакыртып алынган дип санала.

8. Депутатны кире чакыртып алу буенча тавыш бирү нәтиҗәләре һәм кабул ителгән карарлар рәсми рәвештә басылып чыгарга (халыкка җиткерелгән) тиеш.

14 статья. Депутатның район Советы сессияләрендә катнашуы

1. Депутат район Советының барлык сессияләрендә шәхсән катнашырга бурычлы.

2. Депутат район Советы сессияләрен үткәрү вакыты һәм урыны, карауга кертелә торган мәсьәләләр турында үз вакытында хәбәр ителә, шулай ук әлегә мәсьәләләр буенча барлык кирәкле материалларны район Советы регламенты нигезендә ала.

3. Район Советы сессияләрендә катнашу мөмкин булмаган очракта депутат бу хакта алдан ук район Советы Президиумына, йә район Советы аппаратына хәбәр итә.

15 статья. Депутатларның район Советының даими комиссияләре эшендә катнашуы.

1. Депутат үзе әгъзасы булган район Советының даими комиссияләренә барлык утырышларында шәхсән катнашырга тиеш.

2. Депутат даими комиссияләр утырышларын үткәрү вакыты һәм урыны, карап тикшерүгә кертелә торган мәсьәләләр турында үз вакытында хәбәр ителә, шулай ук әлегә мәсьәләләр буенча барлык кирәкле материалларны район Советы Регламенты нигезендә ала.

3. Даими комиссияләр утырышларында катнашу мөмкин булмаганда, депутат бу хакта даими комиссия рәисенә яисә район Советы аппаратына алдан хәбәр итә.

16 статья. Депутатның вазыйфаи затлар тарафыннан беренче чиратта кабул итүгә хокукы

1. Депутат эшчәнлегә мәсьәләләре буенча депутат Зеленодольск муниципаль районы территориясендә (алга таба – район) жирле үзидарә органнарының вазыйфаи затлары, муниципаль предприятие һәм учреждение житәкчеләре тарафыннан чираттан тыш кабул итү хокукыннан файдалана.

2. Депутат вазыйфаи затка турыдан-туры яисә вазыйфаи затның кабул итү (секретариат) аша телдән яисә язмача мөрәжәгать итәргә хокуклы.

3. Телдән мөрәжәгать иткән очракта, кабул итү вакыты район Советы депутаты белән килешенеп, вазыйфаи зат тарафыннан билгеләнә, ә язма мөрәжәгать иткән очракта, депутатның кабул итү вакыты депутат мөрәжәгатен алганнан соң өч көннән дә соңга калмыйча вазыйфаи зат тарафыннан билгеләнә.

4. Депутатны өч көн эчендә кабул итү мөмкин булмаган очракта, депутат белән килешенеп, вазыйфаи зат бүтән вакыт билгели.

17 статья. Депутатның мәгълүмат алу һәм тарату хокукы

1. Депутат жирле үзидарә органнарыннан, муниципаль предприятиеләрдән һәм учреждениеләрдән һәм аларның вазыйфаи затларыннан аның закон тарафыннан саклана торган яшерен эшчәнлегә белән бәйлә булмаган мәсьәләләр буенча мәгълүмат алырга хокуклы.

2. Депутат үз эшчәнлегә мәсьәләләре буенча Федераль законда каралган тәртиптә массакүләм мәгълүмат чараларында чыгыш ясарга хокуклы.

18 статья. Депутат мөрәжәгатьләрен карау

1. Депутат дәүләт органнарына, жирле үзидарә органнарына, оештыру-хокукый рәвешләренә бәйсез рәвештә оешмаларга, ижтимагый берләшмәләргә, депутат эшчәнлегә мәсьәләләре буенча тиешле вазыйфаи затларга телдән яисә язмача мөрәжәгать итәргә хокуклы.

2. Депутат эшчәнлегә мәсьәләләре буенча депутат мөрәжәгать иткән жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр һәм аларның вазыйфаи затлары депутатка аның мөрәжәгатенә язмача җавап бирергә яки мөрәжәгать иткән документларны, мөрәжәгать алынганнан соң, әгәр ул өстәмә өйрәнүне яисә тикшерүне таләп итмәсә, 15 көн эчендә тапшырырга тиеш.

3. Депутатның мөрәжәгатенә бәйлә рәвештә өстәмә тикшерү яки нинди дә булса мәсьәләләрне өстәмә өйрәнү зарурилыгы булганда, вазыйфаи затлар һәм әлегә статьяның 2 өлешендә күрсәтелгән житәкчеләр бу хакта депутат мөрәжәгате алынганнан соң 15 көн эчендә депутатка хәбәр итәргә тиеш.

Ахыргы жавап депутатка депутатның язма мөрәжәгәте алынганнан соң 30 көннән дә соңга калмыйча тапшырыла.

4. Дәүләт органнары, оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә оешмалар, ижтимагый берләшмәләр, аларның вазыйфаи затлары тарафыннан депутатларның мөрәжәгатьләрен карау тәртибе һәм сроклары законнар белән билгеләнә.

5. Депутат жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр тарафыннан мөрәжәгәтәте куелган мәсьәләләрне карауда турыдан-туры катнашырга хокуклы.

19 статья. Депутат гарызнамәсе

1. Депутат яки депутатлар төркеме район Башлыгына, жирле үзидарә органнары, муниципаль предприятиеләр һәм учреждениеләр житәкчеләренә район Советы компетенциясенә керә торган мәсьәләләр һәм үзенә депутат эшчәнлегә мәсьәләләре буенча депутат гарызнамәсе белән мөрәжәгать итәргә хокуклы.

2. Депутат гарызнамәсе район Советы сессиясендә язма рәвештә кертелә һәм район Советы сессиясендә игълан ителә. Депутат гарызнамәсен рәсмиләштерү район Советы регламенты нигезендә башкарыла.

3. Депутат гарызнамәсе жибәрелгән орган яисә вазыйфаи зат, аны алган көннән соң 30 көннән дә соңга калмыйча язма рәвештә жавап бирә.

20 статья. Депутат бурычлары

1. Депутат түбәндәгеләргә бурычлы:

1) үз эшчәнлеген гамәлгә ашырганда Россия Федерациясе Конституциясен, федераль законнары, Татарстан Республикасы Конституциясен, Татарстан Республикасы законнарын, район Уставын, башка муниципаль хокукый актларны үтәргә; гражданның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен үтәүне һәм яклауны тәмин итәргә;

2) даими, кимендә айга бер тапкыр, сайлаучыларны кабул итәргә;

3) гражданның, оешмаларның оештыру-хокукый рәвешенә бәйсез рәвештә, ижтимагый берләшмәләренә, дәүләт хакимияте органнарының, жирле үзидарә органнарының мөрәжәгатьләрен үз вакытында карарга һәм аларга үз компетенциясе чикләрендә жаваплар бирергә;

4) очрашуларда турыдан-туры сайлаучылар алдында хисап тотарга, шулай ук үзләренә эшләре турында массакүләм мәгълүмат чаралары аша елына кимендә бер тапкыр хәбәр итәргә;

5) депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле чикләүләргә үтәргә;

6) дәүләт серен һәм закон тарафыннан саклана торган башка серне сакларга, шулай ук депутат вәкаләтләрен гамәлгә ашыруга бәйле рәвештә аңа билгеле булган гражданның шәхси тормышына, намусына һәм абруена кагылышлы белешмәләргә фаш итмәскә.

2. Депутат үзенә федераль законнар, Татарстан Республикасы законнары, район Уставы һәм шәһәр Советының муниципаль хокукый актлары белән йөкләнгән башка бурычларны башкара.

21 статья. Депутатның жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлары белән үзара мөнәсәбәтләре

1. Депутат, жирле үзидарәнең коллегиаль органы әгъзасы буларак, район Советы, аның органнары эшчәнлегендә актив катнашуын тәэмин итә торган бөтен хокукка ия.

2. Район Советы депутатның аның сайлау округындагы эше, район Советындагы карары һәм йөкләмәләре, аның органнарының үтәләше турындагы хәбәрән тыңларга хокуклы.

3. Жирле үзидарә органнары һәм вазыйфай затлар депутатка аның эшендә кирәкле ярдәм күрсәтәләр, депутатка жирле үзидарә органнары эшчәнлеге, үзидарә территориясенә икътисадый һәм социаль үсеше программаларын үтәүнең барышы, депутатның тәнкыйди кисәтүләре һәм тәкъдимнәре буенча кабул ителгән чаралар турында мәгълүмат бирәләр, депутат тарафыннан законнарны, муниципаль берәмлекләренә вәкиллеке органнары эш тәжрибәсен, жәмәгәтьчелек фикерен өйрәнүгә ярдәм итәләр.

22 статья. Депутат эшчәнлегенә социаль һәм башка гарантияләре

1. Депутат эшчәнлегенә гамәлгә ашыруның социаль һәм башка гарантияләре район законнары, муниципаль норматив хокукый актлары белән билгеләнә.

2. Депутатларның жинаять яки административ жаваплылыкка тартылган хокукларын гарантияләү, тоткарлау, кулга алу, тентү, сорау алу, аларның жинаять-процессуаль һәм административ-процессуаль гамәлләренә карата башкарылу, шулай ук алар биләгән торак һәм (яисә) хезмәт урыны булган депутатларга карата оператив-эзләнү чаралары, аларның багажлары, шәхси һәм хезмәт транспорт чаралары, алар карамагындагы элемент чаралары чараларын исәпкә алу, федераль законнар белән билгеләнә.

3. Депутат әйтелгән фикер, тавыш биргәндә белдерелгән позиция һәм депутат статусына туры килә торган башка гамәлләр, шул исәптән вәкаләтләр вакыты чыккач та, жинаять яки административ жаваплылыкка тартыла алмый. Әлеге нигезләмә депутат тарафыннан ачыктан-ачык кимсетүләр, яла ягу яки федераль законда каралган башка хокук бозуларга жибәрелгән очракларга кагылмый.

Даими нигездә вәкаләтләр башкаручы депутат гражданлык, административ яки жинаять эше буенча яки административ хокук бозу турындагы эш буенча яклаучы яки вәкил (законлы вәкиллеке очракларыннан тыш) сыйфатында катнаша алмый.

23 статья. Депутат эшчәнлегенә гамәлгә ашыруда каршылыктар тудырган өчен жаваплылык

Жирле үзидарә органнарының, оешмаларның һәм ижтимагый берләшмәләренә вазыйфай затлары тарафыннан әлеге Нигезләмәнең нигезләмәләрен үтәмәү, шул исәптән әлеге Нигезләмәнең билгеләнгән срокларын һәм депутат гарызнамәләренә һәм мөрәжәгатьләренә жаваплар

бирү тәртибен үтәмәү, белә торып ялган мәгълүмат бирү, мәгълүмат бирүдән хокуксыз баш тарту, аны бирүдән баш тарту, депутатларны кабул итү кагыйдәләрен бозу законнарда каралган җаваплылыкка китерә.